

รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี - นาฏศิลป์)

รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ร้องบรรเลงเพลงดนตรี

เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

ครูผู้สอน ครูจักรพันธ์ สุวรรณเกิด

เรื่อง ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการบรรเลง

เรื่อง ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการขับร้อง

ทบทวน

เพลงไทยถึงแม้จะเป็นเพลงที่สนุกสนานหรือเศร้าโศก
เสียงเพลงที่ถ่ายทอดออกมาก็จะมีระดับเสียงใกล้เคียงกัน การที่
ผู้ฟังจะเกิดอารมณ์คล้อยตามกับเพลงนั้น **ขึ้นกับองค์ประกอบ**
ต่าง ๆ เช่น **จังหวะ ทำนอง ลีลา** ความสามารถของผู้บรรเลง
ในการใช้กลเม็ดเด็ดพรายต่าง ๆ เพื่อเราให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์
คล้อยตาม

ทบทวน

การถ่ายทอดความรู้ถึงอารมณ์ของเพลงไทยที่มีความแตกต่างจากเพลงตะวันตก เป็นผลจากความคิดความสามารถของโบราณจารย์ทางดนตรีไทย ที่ได้สร้างสรรค์จังหวะ ทำนอง เครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง ฯลฯ ได้เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย วัฒนธรรมไทย บุคลิกภาพของคนไทย อันแสดงออกถึงความเรียบร้อย นุ่มนวล ตามเอกลักษณ์ของคนไทย

บทเพลงไทยที่ให้อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ มีดังนี้

๑. เศร้าโศก คร่ำครวญ	๔. รัก เบิกบานใจ สบายอารมณ์
๒. สนุกสนานรื่นเริง	๕. อึกเหิม องอาจ ไร้ใจ
๓. ขลัง ศักดิ์สิทธิ์	๖. โกรธเกรี้ยว เยาะเย้ย

นักเรียนคิดว่า

บทเพลงไทย สามารถจำแนกประเภท
ได้หรือไม่ อย่างไร

เรื่อง ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการบรรเลง

เรื่อง ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการขับร้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ ความเข้าใจ (K)

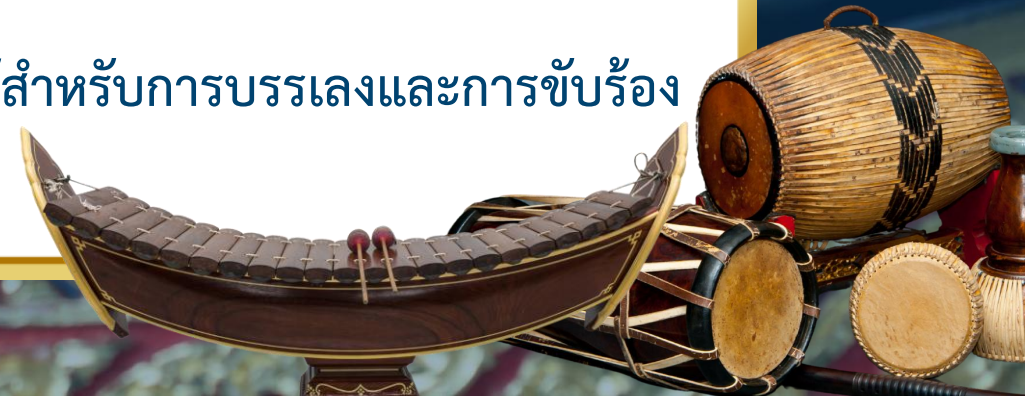
นักเรียนสามารถสรุปความรู้เรื่องประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงและขับร้องได้อย่างถูกต้อง

ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)

นักเรียนสามารถสร้างแผนผังความคิดสรุปความรู้เรื่องประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงและขับร้องได้อย่างถูกต้อง

ด้านคุณลักษณะ เจตคติ ค่านิยม (A)

นักเรียนมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงและการขับร้อง

ความหมายของบทเพลงไทย

เพลง คือ ทำนองที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นโดยมีสัดส่วน มีจังหวะ วรรคตอนและสัมผัสถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของ ดุริยางคศิลป์เช่นเดียวกับบทกวีที่แต่งขึ้น โดยใช้ถ้อยคำ เสียง อักษร สระ และวรรณยุกต์ตามกฎหมายแห่งฉันทลักษณ์

การจำแนกประเภทของบทเพลงไทย

แบ่งออกได้ ๒ ประเภท

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง
๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

หมายถึง เพลงที่ใช้สำหรับเครื่องดนตรีบรรเลงเพียงอย่างเดียว
ไม่มีการขับร้อง หรือไม่มีบทร้องประกอบ มีดังนี้

๑.๑ เพลงโหมโรง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

๑.๓ เพลงเรื่อง

๑.๔ เพลงหางเครื่อง

๑.๕ เพลงออกภาษา

๑.๖ เพลงลูกหมด

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๑ เพลงโหมโรง

หมายถึง เพลงที่ใช้บรรเลงเริ่มต้นของการบรรเลงหรือการแสดง มีความหมายบอกให้ทราบว่าพิธีหรืองานจะเริ่มขึ้นแล้ว และยังเป็นการอัญเชิญเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้มาประชุมสโมสรในงาน เพื่อจะได้เป็นสิริมงคลแก่เจ้าภาพและผู้ร่วมงาน

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๑ เพลงโหมโรง

ชนิดของเพลงโหมโรง แบ่งได้หลายวิธีในที่นี้จะแบ่งตามลักษณะของงานที่ใช้บรรเลงเป็น ๓ ลักษณะ

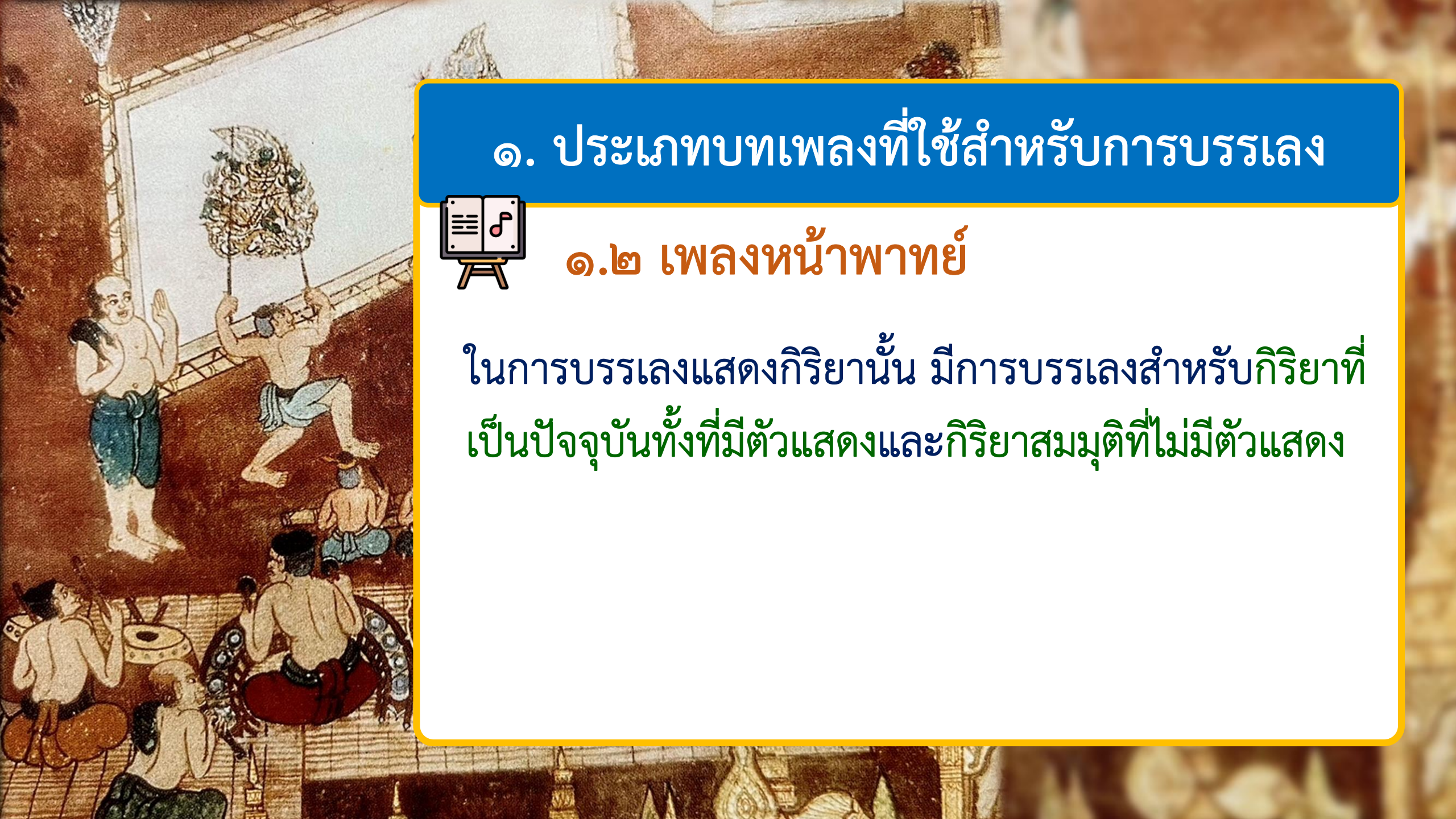
- โหมโรงตามลักษณะงานบุญพิธี
- โหมโรงตามลักษณะของมหรสพที่แสดง
- โหมโรงตามลักษณะของการบรรเลงเพลงตระกูลเสภา

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

เป็นเพลงที่บรรเลงในการแสดงกิริยา เช่น ยืน เดิน กิน นอน ฯลฯ ของมนุษย์และสัตว์ รวมถึงบรรเลงในการแสดง การเปลี่ยนแปลง การเกิดขึ้นหรือสูญไปของวัตถุและ ธรรมชาติ

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

ในการบรรเลงแสดงกีรียนั้น มีการบรรเลงสำหรับกีรียาที่เป็นปัจจุบันทั้งที่มีตัวแสดงและกีรียาสมมุติที่ไม่มีตัวแสดง

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

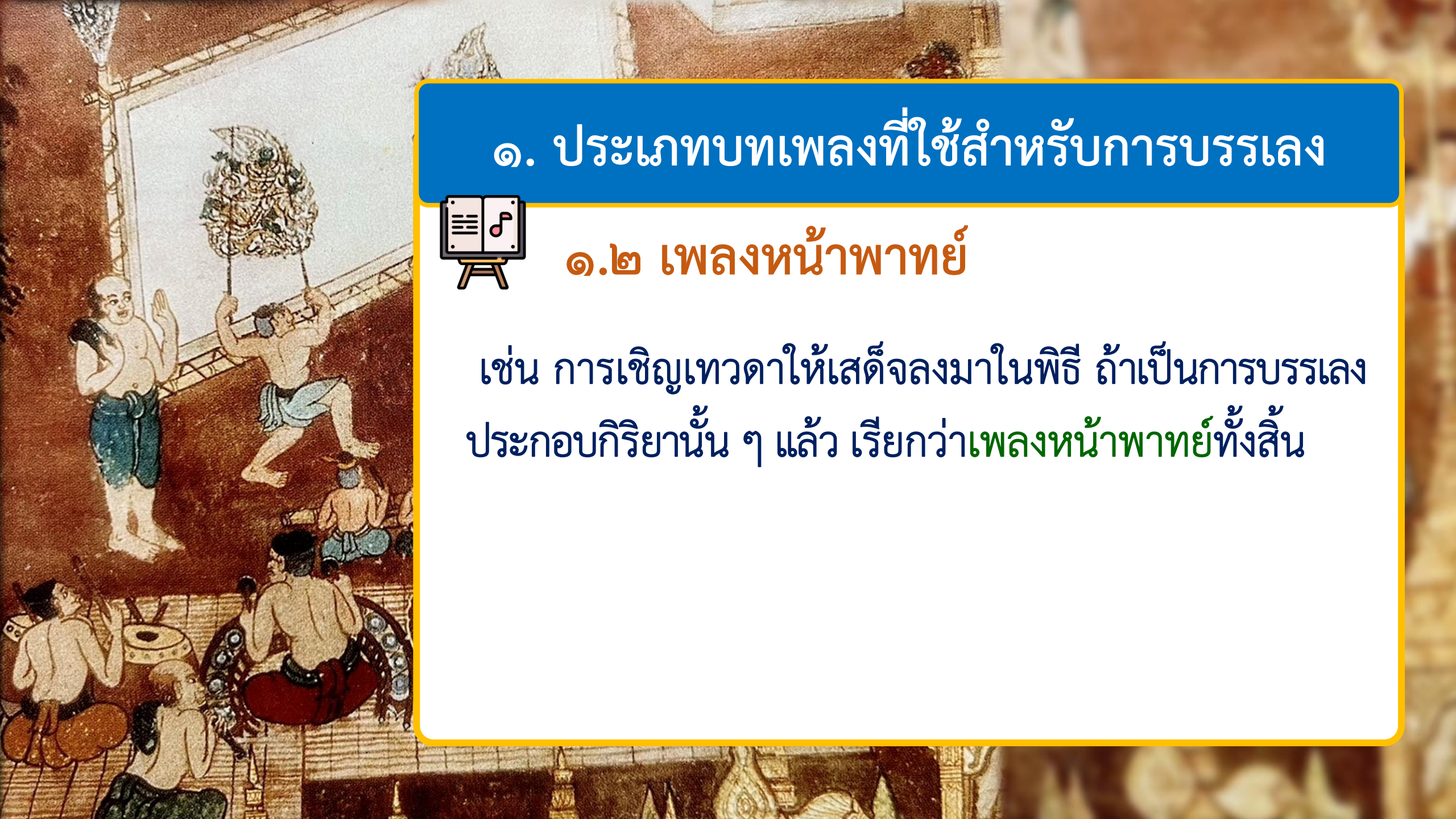
กิจกรรมที่มีตัวแสดง เช่น เมื่อโขนตัวหนุมานรำท่าทางเพลง
อิทธิฤทธิ์หาว่าเป็นดาวเป็นเดือน ปี่พาทย์บรรเลงเพลง
คุกพาทย์ เป็นต้น

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

หรือในการไหว้ครูโขนละครและดนตรี เมื่อกล่าวโองการ
เชิญเทวดาองค์ใดองค์หนึ่งจบ ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงแสดง
กิริยาสมมุติที่เทวดาเสด็จมาในขณะนั้น

๑. ประเภทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

เช่น การเชิญเทวดาให้เสด็จลงมาในพิธี ถ้าเป็นการบรรเลงประกอบกีรยานั้น ๆ แล้ว เรียกว่าเพลงหน้าพาทย์ทั้งสิ้น

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

เพลงเชิด ประกอบพิธียาไปมาไกล ๆ หรือรีบเร่ง หรือรบกัน

เพลงเสมอ ประกอบพิธียาไปมาใกล้ ๆ จากห้องหนึ่งไปอีกห้องหนึ่ง

เพลงโอด ประกอบพิธียาร้องให้ สลบหรือตาย

เพลงเหาะ ประกอบพิธียาไปมาในอากาศของเทวดา

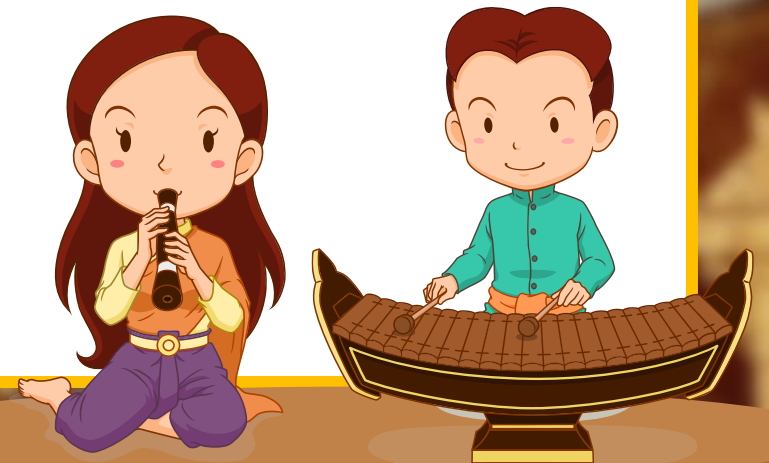
เพลงไล่ ประกอบพิธียาไปมาในน้ำทั้งของมนุษย์ สัตว์ หรือวัตถุ

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๓ เพลงเรื่อง

เป็นเพลงที่นำมาบรรเลงติดต่อกัน โดยใช้บรรเลงประกอบพิธีต่าง ๆ
ไม่มีการขับร้องมาเกี่ยวข้อง เช่น เพลงเรื่องทำขวัญ

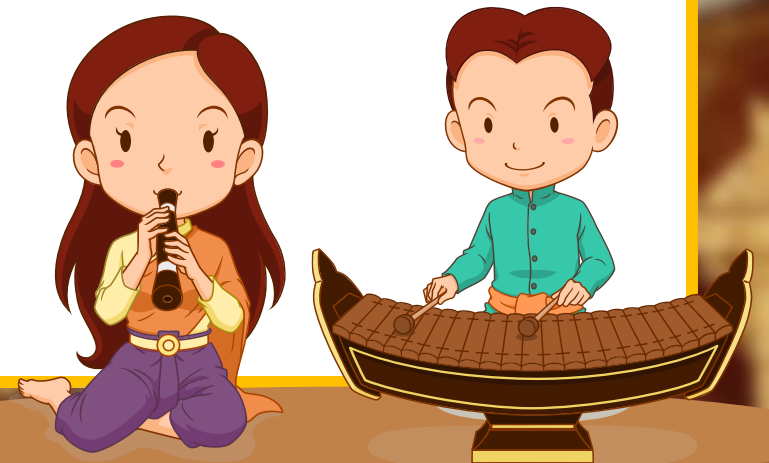

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๔ เพลงหางเครื่อง

เพลงที่ใช้บรรเลงต่อท้ายเพลงเถาเป็นเพลงที่มีทำนองสั้น มีอัตราจังหวะชั้นเดียว สนุกสนาน ครึกครื้น เพลงเดียวกันใช้สำเนียงเดียวกันจะใช้เพลงชุดใด ขึ้นอยู่กับเพลงเถาที่บรรเลงอยู่ก่อนหน้านี้

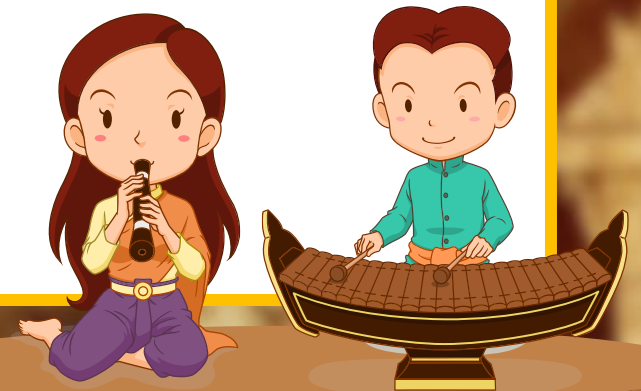

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๕ เพลงออกภาษา

เป็นการบรรเลงเพลงที่มีสำเนียงภาษาของชนชาติอื่น เช่น จีน เขมร พม่า ลาว ฯลฯ โดยใช้เครื่องประกอบจังหวะที่ให้สำเนียงภาษานั้น ๆ เด่นชัดขึ้น บางครั้งก็นำเครื่องดนตรีจริงของชาตินั้นมาบรรเลง หรือสมมุติเสียงเครื่องดนตรีเดิมในวงให้เป็นของชาตินั้น ๆ ก็ได้

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๕ เพลงออกภาษา

เครื่องดนตรีประกอบภาษา จีนและญวน

กลองจีน

ฉาบใหญ่

ที่มา : http://110.170.81.29/instrument_detail/1427283780577/central/area

ที่มา : http://tkapp.tkpark.or.th/stocks/content/developer1/thaimusic/37_charbyai/web/big2.html

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๕ เพลงออกภาษา

เครื่องดนตรีประกอบภาษา พม่า

กลองยาว

ที่มา : http://tkapp.tkpark.or.th/stocks/content/developer1/thaimusic/19_krongyao/web/big1.html

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๕ เพลงออกภาษา

เครื่องดนตรีประกอบภาษา ฝรั่ง

กลองใหญ่
(Bass Drum)

ที่มา : <https://www.pngdownload.id/png-kev8or/>

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๖ เพลงลูกหมุด

เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น จังหวะเร็ว แสดงความหมายว่า
เพลงที่บรรเลงนั้นจะจบลงแล้ว

ทบทวน

ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการบรรเลง

เพลงหาะ

ประกอบกิจิยาไปมา
ในอากาศของเทวดา
เพลงหน้าพาทย์

เพลงที่ใช้บรรเลงเริ่มต้นของการบรรเลง
หรือการแสดง มีความหมายบอกให้ทราบว่า
พิธีหรืองานจะเริ่มขึ้นแล้ว

เพลงโหมโรง

เพลงที่ใช้บรรเลงต่อท้ายเพลงเถา
เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น มีอัตราจังหวะ
ชั้นเดียว สนุกสนาน ครึกครื้น

เพลงหางเครื่อง

เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น
จังหวะเร็ว แสดงความหมายว่า
เพลงที่บรรเลงนั้นจะจบลงแล้ว

เพลงลูกหมด

เพลงที่มีสำเนียงภาษาของชนชาติอื่น
ใช้เครื่องประกอบจังหวะที่ให้สำเนียง
ภาษานั้น ๆ เด่นชัดขึ้น

เพลงออกภาษา

เพลงที่นำมาบรรเลงติดต่อกัน

บรรเลงประกอบพิธีต่าง ๆ

ไม่มีการขับร้อง

เพลงเรื่อง

การจำแนกประเภทของบทเพลงไทย

แบ่งออกได้ ๒ ประเภท

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง
๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

หมายถึง เพลงที่ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงร่วมกับการขับร้องมีดังนี้

๒.๑ เพลงเถา

๒.๒ เพลงตับ

๒.๓ เพลงเกร็ด

๒.๔ เพลงละคร

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

เพลงที่ขับร้องและบรรเลงที่บรรเลงติดต่อกัน โดยมี
อัตราจังหวะลดหลั่นกันตั้งแต่อัตราจังหวะ
สามชั้น (จังหวะช้า)
สองชั้น (จังหวะปานกลาง)
ชั้นเดียว (จังหวะเร็ว)

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

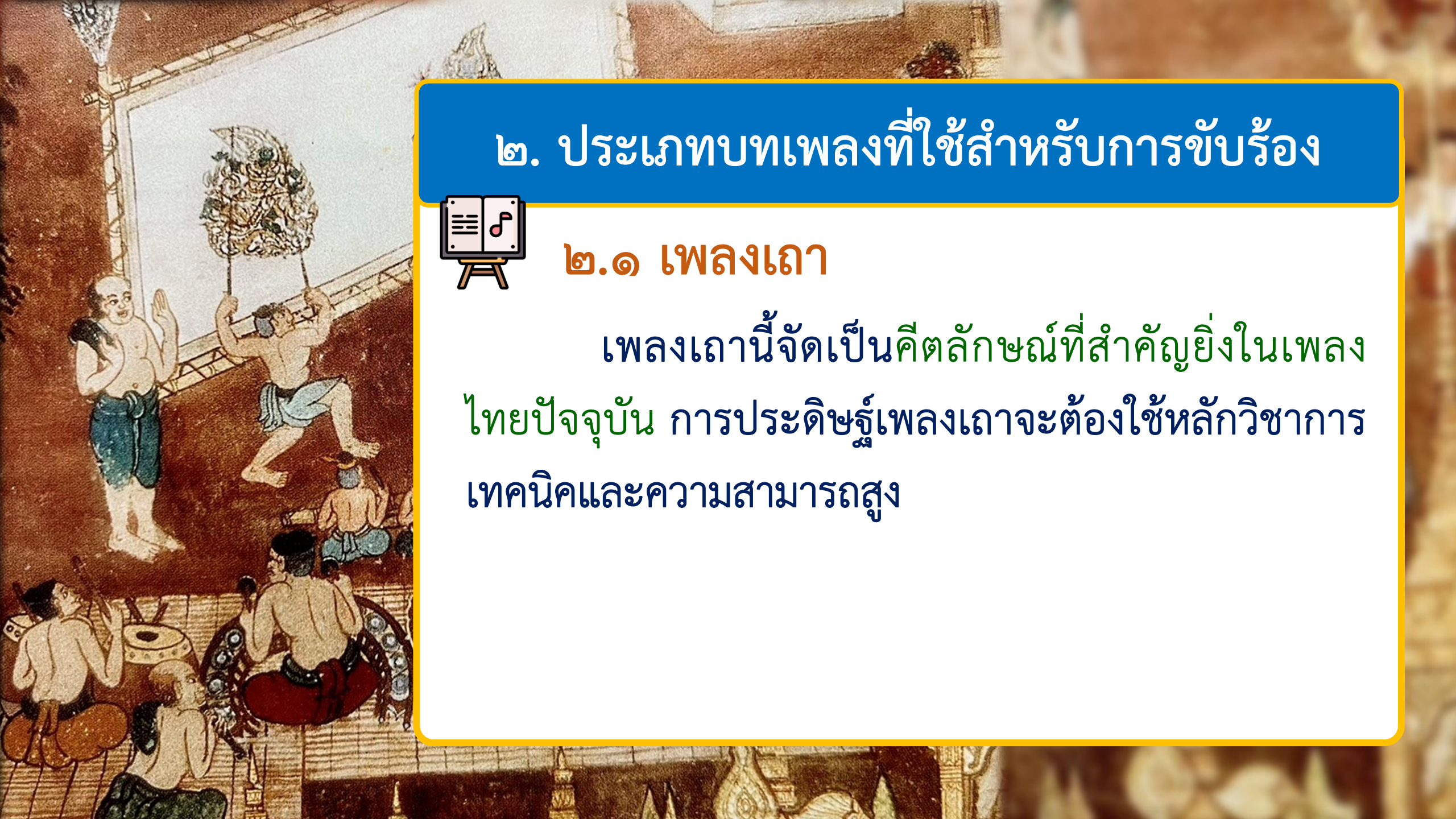
คำว่า “เถา” เป็นคำที่โบราณจารย์ใช้เปรียบเทียบกับลักษณะของวัตถุหรือภาชนะที่มีขนาดลดหลั่นกันไป
สามขนาด เช่น ถ้วยชาม ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก วางเรียง
ซ้อนต่อกัน

เพลงอาหนู เถา

เพลงแขกขาว เถา

เพลงกล่อมনারี เถา

เพลงเงี้ยวรำลึก เถา

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

เพลงเถานี้จัดเป็นคีตลักษณ์ที่สำคัญยิ่งในเพลงไทยปัจจุบัน การประดิษฐ์เพลงเถาจะต้องใช้หลักวิชาการเทคนิคและความสามารถสูง

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์

- เพลงราตรีประดับดาว เถา
- เพลงเขมรลออองค์ เถา
- เพลงไหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง

โน้ตเพลงจีนขิมเล็ก เกา

สามชั้น ท่อน ๑

๑	---	ม	--	ซซ	---	ล	--	ซซ	--	ร	ม	ซ	--	ซ	ล	ตี	-	ล	ตี
	---	ท	--	ซ	---	ล	--	ซ	---	ด	---	ร	---	ร	ม	---	--	ซ	---

๒	--	ม	-	ม	-	ตี	-	ตี	-	--	ร	ม	--	ซ	ล	--	ตี	ตี	-
	---	ตี	-	ตี	-	ล	-	ตี	-	ล	-	ร	ม	--	ซ	ล	--	ตี	ตี

๓	ตี	ตี	--	ตี	ตี	--	ล	ซ	ซ	--	ซ	ซ	--	ตี	ตี	--	ตี	ตี	-
	--	ล	ซ	--	ซ	ม	--	ล	ซ	--	ซ	ซ	--	ตี	ตี	--	ตี	ตี	-

๔	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-
	--	ซ	ล	--	ซ	ม	--	ร	--	ด	--	ท	--	ด	ร	--	ด	ร	--

กลับต้น

ท่อน ๒

๑	--	ล	--	ตี	ตี	--	ตี	ตี	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	
	--	ม	--	ด	---	---	ร	--	ด	---	ม	-	ซ	--	ม	-	ร	--	ม	-

๒	--	ตี	ตี	--	ตี	ตี	--	ซ	ซ	--	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
	--	ด	---	---	ร	--	ม	-	ท	--	ด	---	ท	--	ด	---	ด	---	ด	---

กลับต้น

ท่อน ๓

๑	--	ม	--	ซ	--	ล	--	ตี	ตี	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-
	---	ท	--	ซ	---	ล	--	ด	---	ม	ร	ด	---	ร	ด	---	ม	-	ซ	ร

๒	--	ม	--	ซ	--	ล	--	ตี	ตี	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-
	---	ท	--	ซ	---	ล	--	ด	---	ม	ร	ด	---	ร	ด	---	ม	-	ซ	ร

๓	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗
		- ๕ - ๗		- ๕ - ๗		- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗	- ๕ - ๗

๔	-- ^๒ _๒ -	^๒ _๒ - ^๒ _๒ -	^๒ _๒ - ^๒ _๒ -	^๒ _๒ - ^๒ _๒ -	-- ๕ ๓	-- ซ ๓	-- ^๒ _๒ ^๒ _๒	-- ^๒ _๒ -
	-- ^๒ _๒ -	- ^๒ _๒ -๓	-๓- ^๒ _๒	-๓-ซ	-๓--	๕ ๓--	ซ ๓--	^๒ _๒ -๓-ซ

๕	ตี	ตี	--	ตี	ตี	--	ล	ซ	ซ	--	ซ	ซ	--	ตี	ตี	--	ตี	ตี	-	ตี	-	ตี	-
	--	ล	ซ	--	ซ	ม	--	ล	ซ	--	ซ	ซ	--	ตี	ตี	--	ตี	ตี	-	ตี	-	ตี	-

๖	- ๖ ^๐ - ๖ ^๐	- ๖ ^๐ - -	๖ ^๐ ๖ ^๐ - -	๖ ^๐ ๖ ^๐ - ๐ ^๐	- - - ซล	- ๐ ^๐ - ๖ ^๐	- ๐ ^๐ - -	๖ ^๐ ๖ ^๐ - ๐ ^๐
	- ซ - ล	- ซ - ๖	- - - ๖	- - - ๐	- - ๖ -	- ๐ - ๖	- ๐ - ๖	- - - ๐

กลับต้น

สองชั้น ท่อน ๑

๑	---	- ช - ช	---	ช ล - <u>ตี</u>	- <u>ตี</u> - <u>ตี</u>	- ล - ช	- ม - -	ช ล - ช
	- - - <u>ช</u>	- - - ร	- ม - พ	- - - ด	- ร - ด	- ม - ร	- - ร ม	- - - ร

๒	-	ล	--	ซ	ม	--	ตี	ตี	--	ตี	ตี	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-
	--	ซ	ม	--	ร	ด	---	---	ร	---	---	ม	--	ซ	ล	--	ร	ด	---	---	---	---	---	---

กลับต้น

ท่อน ๒

๑	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

กลับต้น

ท่อน ๓

๑	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

๒	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-
	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-

๓	-	ล	--	ซ	ม	--	ตี	ตี	--	ตี	ตี	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-
	--	ซ	ม	--	ร	ด	---	---	ร	---	---	ม	--	ซ	ล	--	ร	ด	---	---	---	---	---	---

กลับต้น

ชั้นเดียว ท่อน ๑

๑	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

กลับต้น

ท่อน ๒

๑	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

ท่อน ๓

๑	--	ด	--	ร	ม	-	ร	--	ซ	ม	--	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-	ม	-
	--	ซ	ม	--	ด	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

๒	-	ล	--	ซ	ม	--	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
	--	ซ	ม	--	ร	ด	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

กลับต้น

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๒ เพลงตับ

การนำเอาเพลงหลาย ๆ เพลงมาขับร้องและบรรเลงต่อเนื่องกัน มี ๒ ชนิด คือ

๑) **ตับเรื่อง** คือ เพลงที่นำมารวมร้อง และบรรเลงติดต่อกัน ยึดบทร้องที่เป็นเรื่องเดียวกัน ฟังได้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน ส่วนทำนองเพลงจะเป็นอย่างไร ไม่ถือเป็นสำคัญ เช่น เพลงตับนางลอย เป็นต้น

เพลง ตับนางลอย

ตัวอย่างเพลงดับเรื่องที่แท้จริง

ตับนางลอย (บันปลาย หรือดับเล็ก)

๑. วาลงโรง

๒. เพลงยานี้

เมื่อนั้น

แลเห็นเบญกายเปล่งมา

แย้มยิ้มพริ้มพักตร์พริ้วครี

เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย

๓. เพลงเชิดฉิ่ง

บัดนั้น

ออกจากปราสาทรัตนจักรวาลย์

๔. เพลงแขกด้อยหม้อ

ถึงเหมตวันบรรพต

หยุดยืนอยู่ยังฝั่งคงคา

๕. เพลงโล่

เหมือนรูปทรงองค์สีดาวิลาวัณย์ ผิวพรรณนวลล่องฟ่องศรี

ทำดาบลอยไปในวารี

องค์ท้าวทศพัศศรัยศึกษา

ได้ดั่งสิดาไม่คลาดคลาย

แม่หลานดัดศึกสมอารมณ์หมาย

เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ

เบญกายรับราชบรรหาร

เหาะข้ามชลธารผ่านมา

เลื่อนลดลงจากฟากเวหา

กัลยาจำแลงแปลงอินทรี

จนใกล้ที่พระรามสรองคงคา

๖. เพลงซ้ำปี

เมื่อนั้น

บรรทมตื่นจากที่ศรีไสยา

เสนาะเสียงสำเนียงนกการเวก

ไก่อ้นแจ้วเจื้อยเฉื่อยช่าย

๗. เพลงหุ่

เผยพระเกลแสดดูดาวเดือน

แสงทองส่องฟ้านภาลย์

๘. เพลงร้าย

จึงดำรัสตรัสชวนอนุชา

พร้อมพวกกระบี่นั้น

๙. เพลงซ้ำ (แต่เห)

งามเอียงงามสรรพ

สองกษัตริย์เสด็จจรลี

ลิ่งหลามตามเสด็จเห็น -

บ้างหาเหบ้างเกาหัว

บ้างโลดไล่ขึ้นไม้ห่ม

นายหมวดคนหนึ่งจึงร้องห้าม

ว่าแล้วก็พากันคลาไคล

พระตรีภพลโลกนาถา

พอเพลาล่วงสามยามปลาย

ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้องถวาย

มยุเรศรีร้องร้ายบนปลายไม้

เห็นกล้อยเคลื่อนเลื่อนลับเหลี่ยมไสล

จวนจะใกล้ไซ้สรีวิวรรณ

ลงจากพลับพลาผายผัน

จรจรัลไปยังฝั่งนที

งามกระบวนกัณฑ์แฉ่ววิถี

ไปสรงวาริ์เล่นเย็นเย็น

เป็นหมวดเป็นหมู่ดูน่าชม

บ้างจับเส้นเล่นนิ้วแล้วเด็ดคม

บ้างโลดบ้างลุ่มละเลิงใจ

ว่าอย่าชุ่มชุ่มชุกชุนไป

ตามเสด็จไปยังฝั่งนาที (ออกเพลงเร็วแล้วลา)

เพลง ตับนางลอย

๑๐. เพลงตะลุ่มโปง

ครั้นถึงพระจึงเห็นรูปแปลง
ตกพระทัยไม่เป็นสมประดี
ที่กลายเกล้งเป็นสีดามารศรี
เข้าอุ้มองค์เทวีรำโศกา

๑๑. โอ้ปี่

โอ้โอ้นิจจาสีดาเอ๋ย
เสียแรงพิพยายตามมา
จนถึงฝั่งมหาสาคร
เพราะความรักความเสียดยายสมร
ยังมีทันทำการราญรอน
เจ้าพี่เอ๋ยอดสำหรับาชาคศพ
เจ้าพี่เอ๋ยอดสำหรับาชาคศพ
รำพลางทางทรงโศกโศกี
(โอด)

๑๒. คัดพ้อ

เหวย ๆ ลูกพระพายไปเผาเมือง ทศพัคตร์แก่นเคื่องจึงหักหาญ
ฆ่านางทั้งน้ำทำประจาน
โทษเจ้าจะประมาณสักเพียงไร

๑๓. จินขวัญอ่อน

บัดนั้น
ถ้านางม้วยด้วยข้าบาทนี้ไซ้
หนึ่งลงกาอยู่ใต้ที่ประทับ
รูปนี้ดีร้ายจะแปลงมา
วายุบุตรคิดแล้วเฉลยไข
บาดแผลน้อยใหญ่คงมีมา
ศพหรือทวนกลับขึ้นมาหา
ข้าขอชัณสูตรเผาไฟลอง

๑๔. กล่อมพญา

เมื่อนั้น
รับสั่งให้ตัดไม้มาถ่างกอง
พระหริวงศ์ทรงฟังเห็นถูกต้อง
เชิงตะคอนทำสำรองเสร็จทันใด

๑๕. เพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน

ยกศพขึ้นวางเชิงตะคอน
เอาพินรองกองซ้อนสุมใส่
ปุยน้ำมันยางคลุกชุกเข้าไป
จุดไฟแล้วก็ล้อมอยู่พร้อมกัน

๑๖. เพลงแขกบรเทศ

บัดนั้น
ร้อนแรงด้วยแสงเพลิงนั้น
เบญกายปี่ว่าจะอาสัญ
ก็เหาะตามเปลวควันขึ้นทันที

๑๗. เพลงเชิดนอก

บัดนั้น
กริ้วโกรธโคดตามข้ามอัคคี
ชุนกระบี่เหาะไล่ไขว่คว้า
แล้วเหาะตรงลงยังพสุธา
ลูกลมมองเขม้นเห็นยักษ์
เข้าจู่โจมจับเป็นไม่เขินฆ่า
พามาเฝ้าพระหริรักษ์

(เดี่ยวเชิดนอกแล้วออกเดี่ยว)

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๒ เพลงตับ

การนำเอาเพลงหลาย ๆ เพลงมาขับร้องและบรรเลงต่อเนื่องกัน มี ๒ ชนิด คือ

๒) **ตับเพลง** คือ เพลงที่นำมารวมร้องและบรรเลงติดต่อกัน ยึดถือสำนวนทำนองของเพลงที่สอดคล้องเหมาะสมและต้องอยู่ในอัตราจังหวะเดียวกัน ส่วนบทร้องจะเป็นอย่างไรไม่ถือเป็นสำคัญ เช่น เพลงตับลมพัดชายเขา เพลงตับเพลงยาว เป็นต้น

ตับเพลงลมพัดชายเขา

ตับเพลงลมพัดชายเขา (ในอัตรา ๓ ชั้น)

๑. เพลงลมพัดชายเขา

เวลาเด็กเดือนดกนกร้อง	ระวังไพรไก่อ้องกระชั้นชั้น
เสียงดุเหว่าเร้าเรียกหา	ฟังวันว่าเสียงทรมวย
พระลูกขึ้นเหลียวแลชะเง้อ	เจ้าตามมาร้องเรียกหรือไฉน
ลมช่วยรวยรสสุมาลัย	หอมเหมือนกลิ่นสะไบบังอร
	(พระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา)

๒. เพลงแขกมอญบางช้าง

นิจจาเจ้าวันทองน้องพี่อา	พี่จำหน้าเนื่อน้องได้ทุกแห่ง
นิจจาใจช่างกระไรมาแปลกแปลง	เอามือคลำแล้วยังแคลงอยู่กลับคล้าย
เจ้าลิมนอนซ่อนพุ่มกระพุ่มต่ำ	เด็ดใบบอนซ่อนน้ำที่ไรฝ้าย
(พี่เคียวหมากเจ้าอยากพี่ยังคาย	แขนซ้ายคอดแล้วเพราะหนูนอน)
	(เสภาขุนช้างขุนแผน)

๓. เพลงลมหวน

ลมหวนอวลกลิ่นสุมาลัยมา	จับกับกลิ่นผ้าสะไบศรี
หอมตลบอบทั่วอินทรี	แต่เฝ้าดมหม่อมคลีคลุ่มองค์
โอ้อวดวงยิหาวของพี่เอ๋ย	กระไรเลยจะได้ชมสมประสงค์
เร้าร้อนรณจนถึงนวลอนงค์	รำพึงตะลึงหลงกลับไป
	(พระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา)

๔. เพลงเหราเล่นน้ำ

ลงเล่นน้ำดำด้นโนนาค	ใสสะอาดเยือกเย็นเป็นนักหนา
หมู่มังกรล่อแก้วแพรพรายตา	ทัศนารำลึกถึงวันทอง
จะเห็นว่าทั้ง ๔ เพลง มาจากที่ต่าง ๆ กัน มีเนื้อความไม่สัมพันธ์กัน	

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๓ เพลงเกร็ด

เป็นเพลงที่ขับร้องหรือบรรเลงเป็นเอกเทศ โดยเฉพาะ ไม่ติดต่อกับเพลงอื่น แม้เพลงนั้นจะนำจากเพลงที่อยู่ในตับหรือเพลงเรื่องใด ๆ ก็ตามถ้าบรรเลงอิสระเฉพาะ เพลงนั้นเพลงเดียวก็เรียกว่า “เพลงเกร็ด”

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

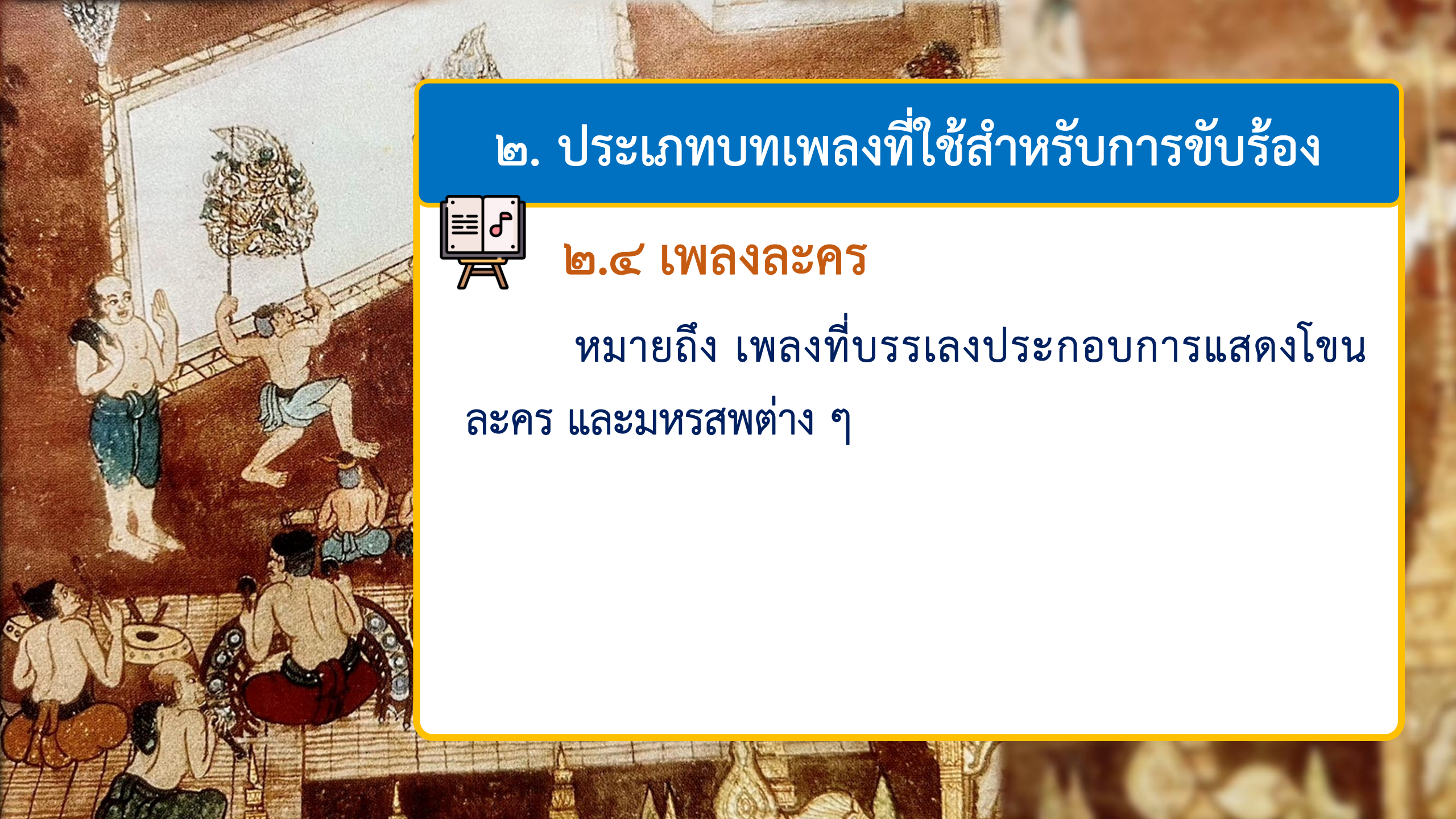
๒.๓ เพลงเกร็ด

สำหรับอัตราจังหวะของเพลงเกร็ดอาจเป็นสามชั้น
สองชั้น หรือชั้นเดียวก็ได้

เพลงลาวดวงเดือน สองชั้น

เพลงจีนขิมเล็ก ชั้นเดียว

เพลงคางคาวกินกล้วย

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๔ เพลงละคร

หมายถึง เพลงที่บรรเลงประกอบการแสดงโขน
ละคร และมหรสพต่าง ๆ

ทบทวน

ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการขับร้อง

เพลงกล่อมনারী เถา

เพลงเถา

เพลงกล่อมทารก สองชั้น

เพลงเกร็ด

เพลงลาวดวงเดือน สองชั้น

เพลงเกร็ด

เพลงต๋ับวิวาท်พระสมุทร

เพลงต๋ับ

เพลงราตรีประดับดาว เถา

เพลงเถา

เพลงต่างดาวก็นกล้วย

เพลงเกิร์ด

เพลงต๋บนิทราชาคริต

เพลงต๋บ

ใบงานที่ ๓ เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้ : ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ร้องบรรเลงเพลงดนตรี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง
รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี) รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปความรู้ เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงในรูปแบบแผนผัง
ความคิด และเขียนอธิบายความหมายของบทเพลงแต่ละประเภทให้ถูกต้อง

ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการบรรเลง

ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....

ใบงานที่ ๓

เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้ ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ใบงานที่ ๔ เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้ : ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ร้องบรรเลงเพลงคนตรี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง
รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี-นาฏศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปความรู้ เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้องในรูปแบบแผนผัง
ความคิด และเขียนอธิบายความหมายของบทเพลงแต่ละประเภทให้ถูกต้อง

ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการขับร้อง

ชื่อ - สกุล ..... ชั้น..... เลขที่.....

ใบงานที่ ๔

เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้ ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

สรุป

การจำแนกประเภทของบทเพลงไทย

แบ่งออกได้ ๒ ประเภท

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง
๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

สรุป

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

หมายถึง เพลงที่ใช้สำหรับเครื่องดนตรีบรรเลงเพียงอย่างเดียว
ไม่มีการขับร้อง หรือไม่มีบทร้องประกอบ มีดังนี้

๑.๑ เพลงโหมโรง

๑.๔ เพลงหางเครื่อง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

๑.๕ เพลงออกภาษา

๑.๓ เพลงเรื่อง

๑.๖ เพลงลูกหมด

สรุป

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

หมายถึง เพลงที่ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงร่วมกับการขับร้อง
มีดังนี้

๒.๑ เพลงเถา

๒.๔ เพลงละคร

๒.๒ เพลงตับ

๒.๓ เพลงเกร็ด

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง ประเพณีของการขับร้องเพลงไทย

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. ใบความรู้ที่ ๔ เรื่อง ประเพณีของการขับร้องเพลงไทย

๒. ใบงานที่ ๕ เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้ : ประเพณีของการขับร้องเพลงไทย

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)